ఆణిముత్యాల తెలుగు పద్యాల సంకలనం

వర్ణన రత్నాకరము

పాఠకమిత్ర వ్యాఖ్య – పదిహేడవ సంపుటం

సంకలనకర్త

దాసరి లక్ష్మణస్వామి

వ్యాఖ్యాతలు

బేతవోలు రామబ్రహ్మం **అద్దంకి శ్రీనివాస్**

ప్రచురణ

ప్రాచీన తెలుగు - అధ్యయనకేంద్రం

యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హైదరాబాద్

&

ఎమెస్కో హైదరాబాద్

వర్ణన రత్నాకరము

పాఠకమిత్ర వ్యాఖ్య – పదిహేడవ సంపుటం

విషయసూచిక

	అంశం	పద్యసంఖ్య	పుట	వ్యాఖ్యాత
	సంపాదకీయం		7–8	
1.	శ్రీకారము, కావ్యాభిలాష, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర స్తుతి వాణీ లక్ష్మీ పార్వతీ స్తుతి, వేంకటేశ్వర స్తుతి, కాశీ విశ్వేశ్వర స్తుతి	1–13	9–28	బేతవోలు రామబ్రహ్మం
2.	కుక్కుటేశ్వర స్తుతి, భీమేశ్వర స్తుతి, కోటి లింగేశ్వర స్తుతి, సూర్య స్తుతి, అగ్నిస్తుతి, మహేంద్ర స్తుతి, దత్తాత్రేయ స్తుతి	14–58	29–69	॥
3.	రామేశ్వర స్తుతి, అగస్త్య స్తుతి, యాజ్ఞ వల్క్య స్తుతి, సూత స్తుతి, వాసుకి స్తుతి, తక్షక స్తుతి, నదీ స్తుతి, కవి స్తుతి, విశ్వకర్మ స్తుతి	59–97	70–109	॥
4.	బ్రహ్మ వర్ణనము, విష్ణు వర్ణనము, కాలము, కాలప్రమాణము	98–156	110–178	॥
5.	అక్షౌహిణీ సంఖ్య, సంఖ్యానీకము, నక్షత్ర రాశులు, కలియుగము	157–208	179–215	॥
6.	కృత త్రేతాద్వాపర యుగములు, సువర్ణదానాదులు, పాత్రాపాత్రనిర్ణయము, దేవాలయాది ప్రతిష్ఠలు	209–284	216–266	॥
7.	మహోత్పాతములు, దంతధావన పద్ధతి, భూషణ ధారణ పద్ధతి, వస్త్రధారణ పద్ధతి, పుష్పధారణ పద్ధతి, చందన చర్చా పద్ధతి	285–332	267–302	అద్దంకి శ్రీనివాస్
8.	ప్రాతః స్నానాదులు, భోజన నియమములు	333–373	303–327	॥
	కావ్యసూచిక		328–338	
	పద్య సంఖ్యానుక్రమణిక		339–344	
	దాసరి లక్ష్మణస్వామి పరిచయం		345–352	

శ్రీకారము

01. కం. **శ్రీకారము శుభకర మగు**
శ్రీకారము సకలకార్యసిద్ధి నొసంగున్
శ్రీకారము కీర్తిద మగు
శ్రీకారముఁ గృతుల నాదిఁ జేకూర్పఁ దగున్

చాటుధార

అన్వయం : శ్రీకారము – శుభకరము – అగున్. శ్రీకారము – సకల – కార్య – సిద్ధిన్ – ఒసంగున్. శ్రీకారము – కీర్తిదము – అగున్. శ్రీకారమున్ – కృతులన్ – ఆదిన్ – చేకూర్పన్ – తగున్.

వ్యాఖ్య : శ్రీ అనే అక్షరం (శ్రీకారము) సమస్త శుభాలూ కల్గిస్తుంది (శుభకరమగున్). అది అన్ని కార్యాలనూ సిద్ధింపజేస్తుంది – ఫలవంతాలను చేస్తుంది. అలాగే మంచి యశస్సును అందిస్తుంది (కీర్తిదము + అగున్). అందుకని కావ్యాలలో (కృతులన్) ఈ శ్రీకారాన్ని ప్రారంభ పద్యంలో తొలి అక్షరంగా ఉండేట్టు కూర్చడం (ఆదిన్ చేకూర్పన్) చాలా మంచిది, తగిన పని (తగున్).

విశేషాలు : ప్రారంభ పద్యంలో తొలి అక్షరంగా శ్రీకారాన్ని కూర్చడం తెలుగు కవుల ఆచారం, సంప్రదాయం. తెలుగు లాక్షణికులూ సకలదోషనివారిణిగా ఈ నియమం చెప్పారు. వ్యాసకాళిదాసాది సంస్కృతకవుల కావ్యాలలో ఇది కనిపించదు. నిన్న మొన్నటిదాకా తెలుగువాళ్లు ఉత్తరంముక్క రాయాలన్నా శ్రీకారంతోనే ప్రారంభించేవాళ్లు. అందుకే శ్రీకారం చుట్టడం అనే మాట – ప్రారంభించడం అనే అర్థంలో స్థిరపడింది.

★★★

02. కం. **శుభదేవతా త్రయంబును**
శుభఖచరత్రయముఁగలిగి శుభవాచకమై
యభినుతిఁ గాంచిన కతమున
శుభములు శ్రీకారమునకుఁ జొప్పడు టరుదే!

సుమనోమనోభిరంజనము, 1 – 1